

Sv. Klementa

HANÁCKÉ ROK

Úvod:

Petr Bezruč,
z Hanácké vsi.

Domky na patre jako řady bílých ptáků
setva vánek lehkým dechem omží.
Ticho jde jak krev Hanáků
voda Romží.

Černé lány polí jak pruh smoly,
rusevlásé děvče kope v poli,
ví, že jednou muž si pro ni přijde.
Šuhaj z Hané práce hledí a dbá,
setva v díle po děvčeti zapráh,
ví, že jednou přijde žena za práh,
tři dni a tři noci bude svatba.

To je Haná.

Takovou ji viděl básník Petr Bezruč v kraji pod Kosířem.
V kraji, kde v druhé polovici minulého století žil a tvořil
slavný český malíř Josef Mánes.

Žil a tvořil.

Nepochopen Prahou a neuznán mnohými uchýloval se na zámek
do Čech pod Kosířem, kde prožíval nejšťastnější chvíle svého
života. Pohoda a mír dlouhých lánů hanáckých polí vlévali
do jeho duše hojivý balsám.

Malíř chodil mezi hanácký lid, poznal jeho dobrou povahu
a byl nadšen nádherou hanáckých krajů, které v době jeho
pobytu na Hané byly na vrcholu krásy. A Mánes tu krásu
miloval.

Vytvořil překrásný obrázek pohody lidských srdcí Libánky
na Hané.

Zachytil hanácký kroj v mnoha a mnoha obměnách.

Načrtl detaily krojů.

Kreslil hanácké žudry i prosté kvítí hanáckých polí.

Josef Mánes mileval hanácký lid a hanácký lid mileval umělce. Zval ho mezi sebe. Na besedy, k rodinným událostem.

Byly přástky, ostatky, dožínky, svatba!

Josef Mánes účastnil se všeho. Zatančil si s Františkou Janíčkovou, zatančil si s jinými švarnými Hanačkami a zaspíval s Hanáky.

Jak vypadaly takové PŘÁSTKY ?

P Ř Á S T K E

/Hanácká kuchyně/

- Paňmáma: Co zas rhodíš, jak kecór v klece? Zas nemáš stání?
Još zas chceš ofóknét do putyke? jenom bes vñi pořát
vesedával.
- Pantáta: Neplké decke hlóposti. So doma ovázané jak na řeta-
ze. Ani ten hlt člověkovì nepřeješ!
- Pň: Debe hlt, to be nebelo tak zly. Ale do tebe te teče
jak do bezedné bečke. Dež budeš pořát tak pit, tak
přendem o gront.
- Pt: Plkáš hlóposti. Copak chce jit do hospode k vulevá piti?
Máme dnes duležity sezeni.
- Pň: Sezeni, sezeni, já vim! Francek Pedrůžku tam bude, stréc
Vemlátílu, staré Vavróch a celá ta parta z mokré štvrti.
Te vim to bude sezeni.
- Pt: Te mě nérač vizeš doma ovázanyho jak paéka o bóde.
- Pň: Te još se necháš ovázat!
- Pt: Tak zavře još to své plkačke a dé mi pěkuj! Ach ja.
/usedne/ Te bude dnes zas večir. Pozvale ste na předeni
babe z celé dědine a meslíte, že já tož bude s vama.
/Ulehne na lavici/
- Pň: Teda pudeš pěkně do jizbe, mužeš si lehnét, aspoň se
vespiš a zétra budeš žiperné jak hróbek.
- Málka: Tak natičko, još nám všecko poklozine. Meslim bech
muhla přenist kolovrat a jit pře stařenko.
- Pň: Bář, běž pro ně. Já skečim na komore pro kódel a doneso
take neco na zob. /odejdou/

3.

- Pt: /převaluje se na lavici/ Ach ja!
- Skácel: /Vystrčí hlavu ze dveří/ Te, Frolino, slešiš? Spiš?
- Pt: Jož se tož? Co parta? Sě na chalopě?
- Sk: Sů, sě, poč honem!

- Pt: Jož běžim. Jenom se oblikno a vemázno než se stará vrátí. Až bude pryč, ať si lamentoje.
- Sk: Já te mám doma take takovy. Nic nám žensky nepřeje! Chcé, abehme se jich držele za sekne jak малы дѣчка.
- Pt: Tak poč honem. /odejdou/

4.

- Pň: /Za scénou/ Staré, slešiš! Staré poč mi pomuct, já to sama neuneso. /Za chvíli vejde/ Još je pryč! To sem si mihla meslet. Ani deň nemuže bet bez toho treňko. Že me nóni, starymo paprikevi, lóte peněz. Co jož me jich proteklo krkem! Ale co to pomuže lamentovat, dež ti mošti só všeci jedna pakáš. Jenom be seděle o babuše na chalopě. Take jedna famfára! Obletejó je jak medové vdolek a zatím je to petel hadich jazéčku. Pomlovi kde keho a mošky nám famfrni.

5.

- Málka: /Vejde s kolovratem/ Já jož si neso kolovrat a tařenka toč bodé za okvilke. Jenom co se demodlijé ruženec a omejó náčeni. Povidale, že neslim přendó tetka Šťóralka. To teda bude veselo a povídání.
- Pň: Jenom ať je. Člevěk se po té denni dřině rád zasměje. A co děvčata s chlapeama?
- Mk: Přendó. Take Tónek přende a Cyril s Pepinem.
- Pň: No, ale viš, na tehc Tónka se tak nelop. Bode si meslet burvi co. Já vim, že na tebe trochu bere, já bech proti tomu nic neměla, ale děvče mosi dělat drahote.
- Mk: Matičko, nepovidáte. Deť já s Tónkem nic nemám.
- Pň: Jenom deš se s něm potkáš, heřiš jak věchoť. Mosiš se trochu přemáhat.
- Mk: Ale, matičko!
- Pň: Nezapiró. Mě to nevemloviš. Jenom ti řikám, nedé na sobě znat, že se do něho celá pryč. To mošti spěchnó a dělajó pak neplecho.
- Mk: Tónek nóni takové, ten be nedovedl bet pešné.

Pň: Nepovidé, to já nélepše vim jaci sé mošti! Já starymo mimo starymo do svajbe sem nedala znat, že ho mám ráda a bel be si za umó pate obrósel.

Mk: Včel nám zato tatiček ofóknó z domo kde mužó!

Pň: To teda máš pravdo. Ale jak se dopálim, tak me to córání zatrhne!

6.

Tónek: /vejde/ Pochválen boť Ježiš Kristus.

Pň, Mk: Navjekjámen. Vitáme tě.

Tónek: /nesměle/ Zkázale vás naši pozdravovat.

Pň: Zdravi zkazovale.

Tó: Chlapci a děvčata toť eště nésó?

Pň: Eště nikdo nepřešil. Se první. Sedni si. Zatim si trochu popovídáme.

Tó: Já bech teda eště šil neco veřidit k Osikum.

Pň: Te još tě nestojim za to. Za chvíle toť beďó ostatni.

Mk: Sedni si, Tónko!

Tó: Ale já postojim.

Pň: Jenom si sedni.

Tó: Ne toš dobře. Sedno si teda a još toťpočkám na ostatni.

Pň: Zostaňte toť chvílko sami. Eště mosim jedná na komero. Zatim se bavte. /odejde/

/ P a u s a /

Tó: /nesměle/ Te, Málko, viš proč sem přešil tak brzo?

Mk: Jak bech mihla vědět?

Tó: Nemáš ani trochu tošení?

Mk: Bať nemám.

/ P a u s a /

Tó: Málko, vážně neviš proč sem přešil první?

Mk: Dež ti říkám že nevim, tak nevim.

Tó: Jak bych ti šo řekl. /vstane/ Viš, Málko, já bech ti chtěl neco říct. Ale nevrátijó se za chvílko matiška? Abe to neslešele!

Mk: Já nevim, mihle be te slyšet.

Tó: To já bech nechtěl. Já bech chtěl, abys te věděla jenom te sama.

Mk: Cepak to bude chetryho!

Tó: Já bech te řekl, ale nebodeš se mi smát?

Mk: Ešle to bude něco hlópiho tak bude.

7.

Vejdou dvě děvčata a hoch /Anička, Běta, Ladin/ Pochválen boť Ježiš Kristus.

Mk:Tó: Navjekjámen.

Mk: Vitám vás k nám!

Běta: Já, Tónek još je toť.

Tó: Ale jakse sem si přespíšil.

Anička: Mě se zdá, že decky si přespíšíš, deš citíš, že budeš s Málkó chvílko sám.

Tó: Nepovidé decky cose!

Mk: Mi je to tak jedno ešle je toť Petr nebo Pavel!

Bě: Neslim, že tě to nebode tak jedno!

Ladin: A Tónkovi take ne.

Tó: Nesliš imeť kdese cose.

L: Jenom se přezné, chodiš kolem Skpalových stokrát za deň. Te neni jenom tak!

Mk: Deť to neni pravda! Nešil jož kolem našeho nevim ani kde naposlede.

Anička, Běta: Jož ti věřime!

8.

Stařenka: /vejde/ Ale Bože, Bože děti! Tak jož se scházíte? Tož pochválen boť Ježiš Kristus.

Ostatní: Navjekjámen.

Stařenka: Každé se nekde osajte abohme muhle začít s prácó.

9.

Pň: /vejde/ Vitám Vás. Tak jož se pomalu scházíme. Eště má přijít Žofka, Ružena, Mařka s pepinem stará Šťoralka a e Kccór přendó.

Stařenka: Ti mošti nám sténě nic nepomůžó. Ale deš sě toť,
dó děvčatum lepše roke.

Ladin: Neřikóte, že bezhne bele tak zbetečni. Take ledaco
pomůžem.

Běta: Leda zavazet.

Ladin: To se teda zebereme a pudem dom. /k Tónkovi/

Anička: To nesmíte brat hned tak vážně. Kde be nás potom šil
v noce veprovázet. Me se v noce same bojime.

Ladin: Aha, nóvic, je vám, meslim, o to léčení ve vratech.

10.

Vejdeu tři děvčata a dva hoši /Žofka, Ružena, Mařka, Pepin
Ignác/: Dobré večir!

Přítomni: Dobré večir! Vitáme vás!

Pařmáma: Ale, ale, vitáme vás! Jež je nás toť jak drabo.

Posedéte si, nandite si každé nějaky místo. Na mise
máte neco na slenco. Berte si bez pobizeni. Jak doma.

Žofka: Dáme se do práce, abehne neco odčlale. Na drohé téden
pudeme zas jinde. Bode to posledni téden přástku.

Ružena: Slóbile sme jit k Hrabalum. Tam se našťurime. Pantáta
Hrabalu só veselá kopa!

Pařmáma: Včel, děvčata, roztočime kolovrate pěsničkó. Děvčata začnó
chlapci se přidaji, abe aspoň neco dělale a abe jim
nebela dlóná chvílka.

Mařka: Sposťme!

Rísen: Okolo Anova voděnka se vali,
kópila má milá za tolar hedvábi.

Za tolar hedvábi, za dva zlaty niti,
že bode vešóvat na šáteček kvíti.

Šáteček vešele, nevěděla kemo,
temo, ce chodival do našho domo.

Do našho domo, pod naše okynko,
moselas zaplakat, sevá holoběnko.

Ruža: Pařmámo, ať nám zazpívá vaše Málka!

Mařka: Bať, Málke, muhla bes! Máš z nás nólejší hlas.

Málka: Jenom moch nechval, abes nepřečhválela!

Běta: Sposť teda!

Málka /zpívá/: Já se dívčina, jako malena, jako jarni květ,
tralalala, já ráda šancoje, mozeke miloje,
tatička hladivám, maticke zulibám.

Tónek /zpívá druhou sloku/:

Já se šohajik jak ten sokolik, já se švarné hoch,
tralalala, až zroste do nebe tatičko rozmiló ,
pak si hrát přestane, v práce vás zastane.

11.

Na konci zpěvu vejde Kocór a Štóralka. Chasa udiveně:

Jé, to sě hosti!

Kocór naváže na sloku Tónkovu a zpívá:

Nevěř, nevěř, deťto není pravda, nevěř, nevěř, je to samá šalba.

/Smích/

Tónek: Ve, Kocóre, jeden! Co se nám posmíváte? Tak ste nám to
pokazele!

Štóralka: To vite, Kocór!

Kocór: Neplké decke, omim zpivat jak ve všeci!

Děvčata: Tož zappivéte!

Kocór: Počkyte ve hadice, včel vás ořkne ! (Zpívá):

Mozeka hrála brčela, fajka me z kapse trčela.

Te nešťastny Slatěnice, nepude tam nikdy vice !

Só tam děvčata hobaty, chcó hobička za hobičko dva zlaty.

/Opakují te všichni hoši a posmívají se děvčatám/.

Štóralka: Děvčata , to si necháte lébit? Sposšte nějakó na oplátke!

Děvčata se posmívají:

Ten náš staré Kocórek, za kočičké chodi,

ale milá kočička s jánéma se vodi.

Nedbá nic na Kocórka, že on pro ňo vzdychá,

a okolo srdečka, že ho toze pichá. /zpívá se/

Štóralka: Tož to máš te staré kocóre! /smích/

Kocór: To máte o mmě schovany, ve ještěrke?

Žofka: Kocórko, me sme ti nemeslele tak zle.

Mařka: To se vi, že ne.

Ruža: Dež ste ve répal, mosele sme take répnót.

Kocór: Co sem répal! Dež chcete za hobičko dva zlaty, to nic
neni zlyho. To neni žádnó répanec.

Ladin: To behme, Kocórko, přešle o gronts, držehme za každó
hobičko mosele dat dva zlaty. /smích/

Paňmáma: Ve čerchmanti, takevi ve ste kujéni! Kdo be to do vás řekl.

Kecór: Paňmámo, spomeňte jenom na mlady leta.

Pň: Nedožiréte, Kocórko, ať se nomosim červenat.

Kecór: Vidite!

Stařenka: Sposťte zas nejakó, nebo ať Štóralka neco vekládajó.

Ostatní: To se ví!

Štóralka: Teda vám neco povim. Znáte te o tom poklade na malym Kosiře?

Přítomní: Neznáme.- Řeknite nám to!- To ste nám ešťe nevekládale!

Štóralka: Poslóchéte teda!

Na Malym Kosiře ložel v zemiskované velké kotel plné zlata a stříbra. Jednó za rok, deš se ve Slatěnicích ótla pašeje, kotel se zjovoval. Ledi ze Slatěnic o tem poklade věděle, ale věděle take, že s pokladem objevovale se všelájaky strašedla a že ten, kdo be si chtěl poklad odnist dem, nesmi promlavit.

Slatěničti si meslele, dež nemužó te strašedla pořádně zvichořet, ať si poklad nechji.

Až jednó. Staró Skácel se Skácelkó toze zatóžele po zlatě a na Velké pátek zaměrele k Malymo Kosiře. Cestó se zapři-sahale, že slova nepromlovijó a strašedla nochaji tajtrlikovat. A jož slešet pašeje (pašeje) Na vrško Malymo Kosiře cose zasinkale /Cinkot/ Zazářelo /Světlo/, až oče přecházelo. Zlato! /Dva s přítomných se vrinou na poklad/ Skácel se Skácelkó se vrhle na poklad a vši sáló ho tahale ven.

Nemuhle ho zmuot. Vzale si na pomoc koléke, ale ani tema nemuhle poklad vepáčet. Pot se s nich řinol, rokama se hádale jeden s druhém, očema se probodávale, ale nepromlovile. Najednó, kde se vzalo, to se vzalo - strašedlo! Jedno, drohy.

/dva hoši/ A teď to začalo. Strašedla pokóšele Skácela, všele jak se zobile, kostěma chrastile, ale staré Skácel se Skácelkó nic. Jenom poklad táhale a táhale. Strašedla pořáť dorážele. Vic a vic. To konečně Skácela dopálelo, rozehnale se po nich a zakřečele: Dite k čerte, ve oblode! To bel konec. Strašedla zmizela, poklad zmizel a staři Skácelovi skopyrněně seděle na zemi a v rece držele místo poklade - staré plecháči!

/Světlo. K. a Š. sedí s plecháčem v ruce, hoši vedle v prostěradlech./

/Smích/

Děvčata: Jó, te strašedia dělale chlapi!

Ostatní: A Skácelovo Kocórek s Žefkó!

Stařenka: To je něco pro vás. Oblíct se za maškare. Na te vás očaje. /Smích/

Kocór: Te još je pruba na ostatke, až budeme chodit za maškare.

Pepin: Šak još budće za tédeň. To si zas vehodime z kopótka.

Paňmáma: Celá dědina bude zhuro nohana. Večir si pak pudem s vama zatancevat. Jenom abeste nás vevedle.

Pepin: Vevedem, paňmámo, zrušim vevedem, mesite se ale přemlovit s pantáto, abe v sezeni za nás ztratile slovo, abe nám ostatke povolále.

Málka: S tatinkem bude práca, ten jistě bude proti ostatkam. Mosim ho trochu zpracovat.

Ladin: A tož děvčata, dež se všeci na te ostatke těšime, spustime nějaké veseló.

Hoši: Po hanácke sobě dupnem